

AASTA 2020 TEGIJAD LOODUSES

Foto: Kalmel Lehepuu

Aasta lind on tuttpütt

Tuttpütt (*Podiceps cristatus*) on kauni välimusega veelind. Omapärane on tema varakevadine pulmamäng, milles vanalinnud graatsiliselt nokad vastakuti liiguvad, aeg-ajalt end vees püsti ajavad ning teineteisele veetaimi ulatavad. Eestis on tuttpütt roostunud lahesoppide ja suuremate järvede haudelind. Ta saabub Eestisse aprillis kohe pärast jää sulamist, Lääne- ja Lõuna-Euroopas asuvatele talvitusaladele lahkub aga oktoobris. Lisaks tuttpütile elavad Eestis ka hallpõsk-pütt, sarvikpütt, väikepütt ja mustkael-pütt. Lisainfo: [Eesti Ornitoloogiaühing](#)

Eesti nahkhiired kuuluvad sugukonda **nahkhiirlased** (*Vespertilionidae*) ja seltsi **käsiivälised** (*Chiroptera*). Nahkhiirlased on liikide arvult teine imetajate sugukond maailmas: teada on 407 liiki, neist vähemalt 14 elab ka Eestis. Pooled Eesti liikidest jäävad meile talvituma. Nahkhiired on öise eluviisiga; püüavad saaki ja orienteeruvad kajalokatsiooni abil. Päeva veedavad koobastes, hoonetes, puuõõntes või muudes varjulistes kohtades, magades rippununa varjualuse laes. Samas asendis nad ka poegivad, puhastavad end ja magavad talveund. Suurem osa nahkhiireliike elutseb kolooniates, kuid on neidki, kes elavad üksikult või paarikaupa. Kõik Eesti nahkhiireliigid on looduskaitse all. Lisainfo: www.looduskalender.ee

Foto: Rauno Kaida "Veelendlane"

Aasta loom on nahkhiir

Foto: M. Kala

Aasta puu on kuusk

Harilik kuusk (*Picea abies*) kuulub igihaljaste okaspuude hulka. Kuusk on ühekojaline puu, nii isas- kui emaskäbid paiknevad samal puul. Kuusk kannab meil käbisid keskmiselt iga viie-kuue aasta tagant, nn seemne- ehk käbiaastatel. Puu latv kasvab kõrge vanuseni, seetõttu on ta meie metsade kõrgeim puu, ulatudes 30–35 meetrini. Tihedalt kasvavate kuuskede all on valgust nii vähe, et seal suudavad kasvada vaid samblad. Kuusk on oluline ehitus- ja pillipuu. Rahvakommetes on kuusel keskne koht jõulupuuna ning tänaseni on traditsiooniline puu matusetalitustel. Lisainfo: www.loodusajakiri.ee

Harilik valvik (*Leucobryum glaucum*) kasvab heledate padjanditena, mille kõrgus võib ulatuda paarist sentimeetrist kuni meetrini. Iseloomulik hele värvus on tingitud erilise lehtede ehitusest: rohelised klorofüllid sisaldavad rakud on kahelt poolt kaetud seest tühjade rakkude kihiga, mis aitavad samblal koguda ja hoida niiskust. On eriti hele kuivana; pärast vihma muutub ta rohelisemaks. Valvikut võib leida peamiselt hajusalt Lääne-Eesti mandriosa ja saarte metsadest, sest ta eelistab merelist kliimat. Eestis III kaitsekategooriasse kuuluvat sammalt ohustavad metsatööd. Lisainfo: [Eesti samblasõbrad](#)

Foto: Kai Veilik Pliitof-ID: IJ169881

Aasta sammal on harilik valvik

Foto: Arto Randel, Servet

Aasta orhidee on soo-neiuvaip

Soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*) kuulub Eestis laialdase levikuga orhideede hulka, suuremates leiukohtades võib kasvada tuhandeid taimi. Kasvab lubjarikastes madal- ja siirdesoodes, allikasoodes ja veekogude õõtsikutel ning soistel niitudel. Teda leidub ka kraavide ääres, karjäärides ja teistes inimtekkelistes kasvukohtades. Soo-neiuvaiba üsna suuri õisi on kerge ära tunda: pikk valge huul on selgelt kaheosaline. Soo-neiuvaip paljuneb hästi vegetatiivselt, ühest risoomist võib saada alguse üle saja õitsva võsu. Eestis on arvatud III kaitsekategooriasse. Lisainfo: www.orhidee.ee

Alpi põdrasamblik (*Cladonia stellaris*) on põdrasamblikest kõige silmatorkavam. Moodustab kollakashalle kuni 15 cm kõrguseid, iseloomulikke kuppeljäid põõsakesi. Kuigi leiukohti on teada üle Eesti, kasvab ta siiski vaid kindlates elupaikades – maapinnal nõmme- ja palumännikutes, nõmmedel, luidetel ja liivikutel, harvem ka puidul, näiteks kõdunenud kändudel. Oma aeglase kasvu ja levimisviisi tõttu võib teda leida kõige rohkem vanadest, üle 80 aasta vanustest metsadest. Sambliku keha nimetatakse talluseks, millest enamiku hõlmab seenkomponent. Seetõttu on samblikud tänapäeva süstemaatikas paigutatud seeneriiki. Lisainfo: [Eesti mükoloogiaühing](#)

Foto: Andres Saag

Aasta seen on alpi põdrasamblik

Foto: Ain Piir

Aasta liblikas on teelehe-mosaikliblikas

Teelehe-mosaikliblikas (*Euphydryas aurinia*) on koerlibliklaste sugukonda kuuluv liblikas, kelle tunneb ära kiire ja rahutu lennu, tiibade ülaküljel olevate ookerkollaste ja oranžide värvilaikude ning selge täppide rea järgi tagatiibade välisalal. Liblika lennuaeg on varasuvel. Tema elupaigad on niiskema pinnasega avamaastikulaigud metsamaastikus: niidud, elektriliinide alused ja raiesmikud, kus kasvab rööviku peamine toidutaim peetriteht. Eestis on arvatud III kaitsekategooriasse. Lisainfo: [Eesti Lepidopteroloogide Selts](#)

Erodeeritud mullad tekivad künklike alade järsematel osadel intensiivse vihmajärgi või lumesulamisvee mõjul. Tugev erosioon saab aset leida vaid taimkatteta või hõreda taimkattega mullal, mistõttu on muld levinud praegustel või endistel kallakulistel põllumaadel. Eestis hõlmavad erodeeritud mullad ainult 1,2% kogu maafondist, suurem on nende osakaal põllumajandusmaal. Rohkesti leidub neid Lõuna-Eesti kõrgustikel, samuti Kagu-Eesti lavamaal. Mulla kiirenenud erosiooni all mõistetakse tänapäeval enamasti inimtegevusest (ebaõige mullaharimine, metsa lageraie, liigkarjatamine) tingitud kiirenenud mullaviljakuse vähenemist, mis ületab oluliselt looduslikku taset. Erosiooni tagajärjel huumushorisont õheneb ja kujuneb erodeeritud horisont. Lisainfo: [Eesti Mullateaduse Selts](#)

Lõhi ehk lõhe (*Salmo salar*) on üsna saleda, külgedelt pisut lamenenud kehaga. Selg hallroheline, hõbedastel külgedel tähnid valdavalt ülevalpool küljejoont. Alalõug kudemisperiodil konksjas. Sabauim märgatava sisselõikega, esineb rasvauim. Noorjargud jõgedes toituvad veeselgrootutest ja õhuputukatest. Hiljem meres toitub lõhi kaladest, peamiselt kilust ja räimest. Eesti suhteliselt väikestes jõgedes ei saa ta teha pikki kudemisrändeid, jõkõrgust alustab kohe enne kudemist (oktoobris-novembris). Noorjargud elavad paar aastat jõgedes, seejärel laskuvad merre. Lõhi on hinnatud püügikala. Lisainfo: www.kalapeedia.ee

Foto: Wikipedia

Aasta kala on lõhi

Foto: Alar Astover

Aasta muld on erodeeritud muld